



Saksfremlegg

Styre, utvalg, komité m.m	Møtedato	Saknr
Formannskapet	25.11.2016	160/16

Høringsuttalelse fra Øksnes kommune til Pliktkommisjonens innstilling ang. leverings-, tilbuds- og bearbeidingsplikten for industritrålere

Dokumenter i saken:

Rapport - vurdering av leveringsplikten, bearbeidingsplikten og aktivitetsplikten

Forslag til vedtak:

Øksnes kommune fremmer flg. Høringsuttalelse til Pliktkommisjonens innstilling ang. leverings-, tilbuds- og bearbeidingsplikten for industritrålere:

Industrieide trålere var av største betydning for framveksten av Myre som industristed og fiskeribastion. Øksnes kommune med Myre som fiskerimessig tyngdepunkt var en rendyrket fiskerikommune helt avhengig av den Industrieide trålerflåten som et avgjørende supplement til den fiskereide differensierte kystflåten som fulgte et sesongbasert aktivitetsmønster. Derigjennom ble det sikret en helårig stabil råstofftilførsel som gav grunnlaget for framveksten av et robust fiskeriavhengig kystsamfunn som Øksnes, på linje med andre tilsvarende lokalsamfunn i Nord-Norge.

Industrieierskap som krevde dispensasjon fra deltakerloven, ble gitt med begrunnelsen om å styrke og utvikle den landbaserte industrivirksomheten. Det ble aldri stilt spørsmål ved hvorvidt industrien hadde evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser som lå i selve målsettingen ved de industrieide konsesjonene. Avtalepartene var innforstått med at hvis industrivirksomheten som var argumentet for dispensasjonen falt bort, så skulle

fiskerettighetene tilbakekalles til staten. Dette var samfunnets lovmessige vilkår og spillereglene for bedriftene.

Leveringsplikten er samfunnskontrakten som skulle forsvare at trålerne i 1990 fikk formelle rettigheter i torskefisket gjennom innføringen av trålstigen. Rundt en tredjedel av den totale torskekvoten ble overført fra kystfiskerne til trålflåten med den klare juridiske betingelsen at disse fartøyene skulle levere fisk og råstoff tilbake i kystsamfunnene der man hentet fiskerettighetene.

Ferskfisktrålerne kunne hente opp fisk langt til havs og i deler av året der fisken var mindre tilgjengelig for kystflåten. Den eneste grunnen til at trålerne i det hele tatt fikk torskekvoter var fordi gjenytelsen var at de skulle bidra med fisk og råstoff til fiskeindustrien gjennom hele året og dermed sikre viktige arbeidsplasser og aktivitet på land.

Omgjøringen til en tilbudsplikt (2003), kombinert med gjentatte dispensasjoner for trålerne til å fryse fisken ombord er en av hovedårsakene til at leveringsplikten ikke fungerer etter hensikten, slik kommisjonen helt riktig konkluderer med. I praksis betyr det at trålerne i stor grad tilbyr anleggene frossen fisk. Fiskeindustrien langs norskekysten kjøper ikke, fordi deres anlegg, i alt overveiende grad, ikke er dimensjonert for å produsere frosset fisk. Tråleren har dermed «overholdt» tilbudsplikten, men intensjonen om fisk til landanlegg er ikke ivaretatt.

For å imøtegå de negative konsekvenser for landanlegg og kystsamfunn etter omlegging fra leveringsplikt til tilbudsplikt, ble rederiene pålagt en aktivitetsplikt og bearbeidingsplikt.(2006). Den klare intensjonen også med denne omleggingen var at råstoffet skulle komme landindustrien i kystsamfunn til gode.

Hva er så kommisjonens anbefaling for å rette opp et pliktsystem som ikke virker ut fra opprinnelig hensikt?

«Ekspertgruppen anbefaler å avvikle hele pliktsystemet. Avviklingen av aktivitetsplikten gjøres mot en pålagt omfordeling av kvotefaktorer, og de frigjorte kvotefaktorene auksjoneres ut til industrien som leier den videre ut til de fiskerne som best kan levere det industrien har behov for.»

Kommisjonen slår fast at leveringsplikten i dag ikke fungerer etter intensjonene, med andre ord at trålflåten ikke overholder sin del av denne juridiske samfunnskontrakten.

Kommisjonen svar på denne utnyttelsen av systemet er at selskapene skal belønnes, ved at bortfallet av tilbudsplikten ikke skal medføre stor avkorting av kvotene. Bortfallet av leveringsplikt og innføringen av tilbudsplikt som industritrålerne ikke har oppfylt, skal nærmest premieres.

Når kommisjonen anbefaler å avvikle hele pliktsystemet velger man å se bort fra den historiske bakgrunnen for hvorfor «industritrålerne» fikk dispensasjon fra deltakerloven og innpass i torskefisket. Det var erkjennelsen av at kystflåten ikke klarte å tilføre landanleggene fisk i deler av året som lå bak den bestemmelsen. Denne erkjennelsen som datidens samfunnsbyggere hadde klart for seg, har ikke kommisjonen tatt hensyn til i sitt forslag.

I kommisjonens rapport skapes det et inntrykk av at trålkonsesjonene gitt Myre Fiskeindustri AS i medhold av dispensasjon fra deltakerloven hadde ingen verdi for Øksnes kommune. Dette er selvsagt ikke riktig. Da de industrieide trålkonsesjonene ble satt i spill ved konkursen i Myre Fiskeindustri AS valgte statsråd Ludvigsen å se bort fra konsesjonsvilkårene, noe som etterhvert førte til at fiskerettighetene gikk tapt for det samfunnet rettighetene var sprunget ut fra.

Ved å tillate industrien å eie fiskekvoter med leveringsplikt tilknyttet kommunene kan sesongvingningene utjevnes og slik kan det opprettholdes aktivitet utover de tradisjonelle sesongfiskeriene i Vesterålen.

Dette er imidlertid samfunnets kvoter. Tilgangen som industrien får til dem bør kun gjelde for en viss periode, slik at ordningen kan evalueres med tanke på om den bidrar til målsetningen om helårlig aktivitet. Kvotene bør øremerkes en kommune/region og skal inndras og omfordes i samme geografiske område hvis industrivirksomheten selges eller går konkurs.

Kommisjonens foreslår videre en etablering av en auksjonsordning der industrien får tilgang på kvotefaktorer på mellom 15 – 25% av de totale torskekvote for utleien til fiskefartøyer der et overskudd øremerkes et eget næringsfond.

Den potensielle verdien i et slikt næringsfond kan på ingen måte oppveie de reelle økonomiske og samfunnsmessige verdiene av tilgangen på fiskeressursene. Fisk er en evigvarende ressurs som vil skape verdier, arbeidsplasser og aktivitet i samfunn langs kysten for all fremtid.

Øksnes kommunes konklusjon

- Et bortfall av tilbudsplikt og aktivitetsplikt er ikke ønskelig. Man kan også gi en ytterligere fleksibilitet med hensyn til utveksling av råstoff mellom ulike anlegg, men summen for bearbeiding må være som i dag. Dette innebærer at det kan gis en fleksibilitet som etterspørres. Det er andre halvår som historisk sett har gitt størst sysselsettingsutfordring. Det går an å se på periodisering av fangst-året.
- Det anbefales at Stortinget utreder etableringen av et Staffisk som overtar de kvoterettighetene der betingelsene ikke innfris for så å omfordele kvoter til de fiskerisamfunn der de hadde sin opprinnelse i tråd med vilkårene i dispensasjonene som ble gitt. Det bør da også utredes om Staffisk bør gis forvaltnings-ansvaret for de rettighetene som etterhvert tilfaller staten som følge av struktureringsordningene.
- Øksnes kommune anbefaler styrket forskning og utvikling knyttet til levende-fangst og levendelagring. Dagen ordninger må evalueres, og virkemidler videreføres/videreutvikles slik at levendefangst/-lagring kan bidra til utjevning mellom sesonger og tilgang til råstoff til helårlig produksjon i fiskeindustrien.
 - Det bør vurderes å gi industrien anledning til å eie kvoter i et begrenset omfang, for å sikre industrien råstoff til helårlig produksjon av produkter med høy bearbeidingsgrad. En slik ordning må være tidsavgrenset, kvotene må være knyttet til lokalsamfunnet og ikke omsettelige ut av lokalsamfunnet der de er forutsatt å bidra til verdiskapning og sysselsetting. Ordningen må evalueres etter 10 år.
 - Utviklingen i kystflåten, med flere store, væruavhengige båter med stor laste-kapasitet, åpner for at kystflåten kan bidra med råstoff til industrien på samme måte som trålflåten leveringsplikt opprinnelig var tenkt å bidra til.

25.11.2016 Formannskapet

Behandling:

Forslag til vedtak ble enst. vedtatt

FS - 160/16Vedtak:

Forslag til vedtak:

Øksnes kommune fremmer flg. Høringsuttalelse til Pliktkommisjonens innstilling ang. leverings-, tilbuds- og bearbeidingsplikten for industritrålere:

Industrieide trålere var av største betydning for framveksten av Myre som industristed og fiskeribastion. Øksnes kommune med Myre som fiskerimessig tyngdepunkt var en rendyrket fiskerikommune helt avhengig av den Industrieide trålerflåten som et avgjørende supplement til den fiskereide differensierte kystflåten som fulgte et sesongbasert aktivitetsmønster. Derigjennom ble det sikret en helårig stabil råstofftilførsel som gav grunnlaget for framveksten av et robust fiskeriavhengig kystsamfunn som Øksnes, på linje med andre tilsvarende lokalsamfunn i Nord-Norge.

Industrieierskap som krevde dispensasjon fra deltakerloven, ble gitt med begrunnelsen om å styrke og utvikle den landbaserte industrivirksomheten. Det ble aldri stilt spørsmål ved hvorvidt industrien hadde evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser som lå i selve målsettingen ved de industrieide konsesjonene. Avtalepartene var innforstått med at hvis industrivirksomheten som var argumentet for dispensasjonen falt bort, så skulle fiskerettighetene tilbakekalles til staten. Dette var samfunnets lovmessige vilkår og spillereglene for bedriftene.

Leveringsplikten er samfunnskontrakten som skulle forsvare at trålerne i 1990 fikk formelle rettigheter i torskefisket gjennom innføringen av trålstigen. Rundt en tredjedel av den totale torskekvoten ble overført fra kystfiskerne til trålflåten med den klare juridiske betingelsen at disse fartøyene skulle levere fisk og råstoff tilbake i kystsamfunnene der man hentet fiskerettighetene.

Ferskfisktrålerne kunne hente opp fisk langt til havs og i deler av året der fisken var mindre tilgjengelig for kystflåten. Den eneste grunnen til at trålerne i det hele tatt fikk torskekvoter var fordi gjenytelsen var at de skulle bidra med fisk og råstoff til fiskeindustrien gjennom hele året og dermed sikre viktige arbeidsplasser og aktivitet på land.

Omgjøringen til en tilbudsplikt (2003), kombinert med gjentatte dispensasjoner for trålerne til å fryse fisken ombord er en av hovedårsakene til at leveringsplikten ikke fungerer etter hensikten, slik kommisjonen helt riktig konkluderer med. I praksis betyr det at trålerne i stor grad tilbyr anleggene frossen fisk. Fiskeindustrien langs norskekysten kjøper ikke, fordi deres anlegg, i alt overveiende grad, ikke er dimensjonert for å produsere frosset fisk. Tråleren har dermed «overholdt» tilbudsplikten, men intensjonen om fisk til landanlegg er ikke ivarettatt.

For å imøtegå de negative konsekvenser for landanlegg og kystsamfunn etter omlegging fra leveringsplikt til tilbudsplikt, ble rederiene pålagt en aktivitetsplikt og bearbeidingsplikt.(2006). Den klare intensjonen også med denne omleggingen var at råstoffet skulle komme landindustrien i kystsamfunn til gode.

Hva er så kommisjonens anbefaling for å rette opp et pliktsystem som ikke virker ut fra opprinnelig hensikt?

«Ekspertgruppen anbefaler å avvikle hele pliktsystemet. Avviklingen av aktivitetsplikten gjøres mot en pålagt omfordeling av kvotefaktorer, og de frigjorte kvotefaktorene auksjoneres ut til industrien som leier den videre ut til de fiskerne som best kan levere det industrien har behov for.»

Kommisjonen slår fast at leveringsplikten i dag ikke fungerer etter intensjonene, med andre ord at trålflåten ikke overholder sin del av denne juridiske samfunnskontrakten.

Kommisjonen svar på denne utnyttelsen av systemet er at selskapene skal belønnes, ved at bortfallet av tilbudsplikten ikke skal medføre stor avkorting av kvotene. Bortfallet av leveringsplikt og innføringen av tilbudsplikt som industritrålerne ikke har oppfylt, skal nærmest premieres.

Når kommisjonen anbefaler å avvikle hele pliktsystemet velger man å se bort fra den historiske bakgrunnen for hvorfor «industritrålerne» fikk dispensasjon fra deltakerloven og innpass i torskefisket. Det var erkjennelsen av at kystflåten ikke klarte å tilføre landanleggene fisk i deler av året som lå bak den bestemmelsen. Denne erkjennelsen som datidens samfunnsbyggere hadde klart for seg, har ikke kommisjonen tatt hensyn til i sitt forslag.

I kommisjonens rapport skapes det et inntrykk av at trålkonsesjonene gitt Myre Fiskeindustri AS i medhold av dispensasjon fra deltakerloven hadde ingen verdi for Øksnes kommune. Dette er selvsagt ikke riktig. Da de industrieide trålkonsesjonene ble satt i spill ved konkursen i Myre Fiskeindustri AS valgte statsråd Ludvigsen å se bort fra konsesjonsvilkårene, noe som etterhvert førte til at fiskerettighetene gikk tapt for det samfunnet rettighetene var sprunget ut fra.

Ved å tillate industrien å eie fiskekvoter med leveringsplikt tilknyttet kommunene kan sesongsvingningene utjevnes og slik kan det opprettholdes aktivitet utover de tradisjonelle sesongfiskeriene i Vesterålen.

Dette er imidlertid samfunnets kvoter. Tilgangen som industrien får til dem bør kun gjelde for en viss periode, slik at ordningen kan evalueres med tanke på om den bidrar til målsetningen om helårlig aktivitet. Kvotene bør øremerkes en kommune/region og skal inndras og omfordeles i samme geografiske område hvis industrivirksomheten selges eller går konkurs.

Kommisjonens foreslår videre en etablering av en auksjonsordning der industrien får tilgang på kvotefaktorer på mellom 15 – 25% av de totale torsk kvotene for utleien til fiskefartøyer der et overskudd øremerkes et eget næringsfond.

Den potensielle verdien i et slikt næringsfond kan på ingen måte oppveie de reelle økonomiske og samfunnsmessige verdiene av tilgangen på fiskeressursene. Fisk er en evigvarende ressurs som vil skape verdier, arbeidsplasser og aktivitet i samfunn langs kysten for all fremtid.

Øksnes kommunes konklusjon

- Et bortfall av tilbudsplikt og aktivitetsplikt er ikke ønskelig. Man kan også gi en ytterligere fleksibilitet med hensyn til utveksling av råstoff mellom ulike anlegg, men summen for bearbeiding må være som i dag. Dette innebærer at det kan gis en fleksibilitet som etterspørres. Det er andre halvår som historisk sett har gitt størst sysselsettingsutfordring. Det går an å se på periodisering av fangst-året.
- Det anbefales at Stortinget utreder etableringen av et Statfisk som overtar de kvoterettighetene der betingelsene ikke innfris for så å omfordele kvoter til de fiskerisamfunn der de hadde sin opprinnelse i tråd med vilkårene i dispensasjonene som ble gitt. Det bør da også utredes om Statfisk bør gis forvaltnings-ansvaret for de rettighetene som etterhvert tilfaller staten som følge av struktureringsordningene.

- Øksnes kommune anbefaler styrket forskning og utvikling knyttet til levende-fangst og levendelagring. Dagen ordninger må evalueres, og virkemidler videreføres/videreutvikles slik at levendefangst/-lagring kan bidra til utjevning mellom sesonger og tilgang til råstoff til helårlig produksjon i fiskeindustrien.
- Det bør vurderes å gi industrien anledning til å eie kvoter i et begrenset omfang, for å sikre industrien råstoff til helårlig produksjon av produkter med høy bearbeidingsgrad. En slik ordning må være tidsavgrenset, kvotene må være knyttet til lokalsamfunnet og ikke omsettelige ut av lokalsamfunnet der de er forutsatt å bidra til verdiskapning og sysselsetting. Ordningen må evalueres etter 10 år.
- Utviklingen i kystflåten, med flere store, væruavhengige båter med stor laste-kapasitet, åpner for at kystflåten kan bidra med råstoff til industrien på samme måte som tråflåtens leveringsplikt opprinnelig var tenkt å bidra til.

Saksopplysninger:

Med henvisning til Pliktkommisjonens innstilling ang. leverings-, tilbuds- og bearbeidingsplikten for industritrålere, overlevert til fiskeriminister Per Sandberg den 12.10.2016, ønsker Øksnes å fremme en uttalelse.